

Hoa Điều Tranh Năng

Sự tích

Gặp ngày bà Tây Vương mẫu mở tiệc thọ, cầm vương Phượng hoàng và Hoa vương là Mẫu đơn đều đem lễ vật đến mừng. Sứ thần bên chim là Bạch thanh, sứ thần bên hoa là Náo dương. Giữa đường, hai bên gặp nhau bên nào cũng đòi đi trước. Sứ thần hai bên ra đấu khẩu với nhau. Bên chim khoe Cầm vương là bậc đạo đức nhất, rồi lại kể những nét hay của loài chim. Bên hoa khoe Hoa vương là bậc phú quý nhất, rồi lại kể những vẻ đẹp của các loài hoa. Không những thế, chim kể xấu hoa, hoa kể xấu chim, không bên nào chịu bên nào. Tây Vương mẫu phải cho người ra phân xử, đành cho bên hoa đi trước, lấy cớ là cõi đời phần nhiều trọng phú quý hơn đạo đức.

Sau đức Khổng tử biết chuyện, ngậm ngùi than thở, cho là thói đời đã đến lúc suy kém rồi.

Tác giả và tâm lý trong cuốn văn

Tác giả không biết là ai, nhưng xem kỹ lời văn tác giả ở vào thời gần đây, vì trong cuốn văn, không dùng tiếng cổ. Tác giả thật là một nhà yêm bác, đem gần hết các nét hay, thói xấu của loài chim, loài hoa để ám chỉ người. Tuy một cuốn có hai trăm hai mươi câu, không lấy gì làm dài, song nếu ngâm nga ngoạn vi đủ nhận thấy tấm lòng thương đời của tác giả thiết tha biết là chừng nào! Thương là thương cho người ta đổ xô về đường vật chất, mà bên tinh thần cứ trụ lạc đi dần dần. Thương là thương chữ sắc mỗi ngày thảng được chữ đức, đúng như lời đức Khổng tử đã nói: *Ngộ vi kiến hiếu đức như hiếu sắc.*

Nay ta thử đọc mấy câu ở đoạn kết như sau này:

*"Ưa nhân chuộng nghĩa mấy người,
Ít tiền dẫu đến vua tôi cũng thường.
Cha con trong đạo gia đường,
Ít tiền cũng chẳng ra tuồng thân yêu.
Anh em họ mạc dập diu,
Ít tiền thì cũng ra chiều buồn tênh.
Sắt cầm phụ phụ duyên lành,
Ít tiền thì cũng ra tình thờ ơ.
Bạn chơi bất cứ thân sơ,
Ít tiền thì chẳng bao giờ được thân."*

Mấy câu này tuy rất giản dị tầm thường, song thật là tả rõ hết tình thái ở trên kim tiền thế giới. Thiết tưởng cuốn văn này là tiếng mõ đêm khuya, tiếng chuông sáng sớm để cảnh tỉnh lòng người.

BÙI ƯU THIÊN

HOA ĐIỀU TRANH NĂNG

*Ngụ ngôn lắm truyện nực cười,
Thiên tiên mà lại đậm mùi phiến hoa.
Huống chi lòng thế gian ta,
Tham vàng, bỏ nghĩa cũng là thói quen.
Nhớ xưa ở chốn Đào viên,
Bà Vương mẫu mở thọ diên vui mừng.
Quân thiên nhạc tấu vang lừng,
Tiệc la ý mở tung bùng xôn xao.
Gần xa tiên nữ đều vào,
10. Kinh thành đến trước đền Giao lay mừng.
Vui cười quạt gió, đèn trắng,*

Điếu, Hoa cũng được dự mừng chúa tiên.
Hoa vương tên gọi Mẫu đơn,
Ngọc vàng, sắc đủ mọi bàn kính dâng.
Kén người giáo hoạt nói năng,
Cho làm chánh sứ đề dâng lễ thành.
Quen giao thiệp có một anh,
Náo dương hoa đó thực rành khôn ngoan.
Sắc phong chánh sứ, khâm ban,
20. Kíp theo hộ tống xe loan vào châu.
Còn đương sắm sửa cùng nhau,
Trông ra đã thấy cờ đầu rợp đường.
Cờ đề hai chữ: Cầm vương,
Tiền hô, hậu ủng ra tuồng uy nghi.
Rợp trời thắm ngọn tinh kỳ,
Tiếng ã giầy khắp sơn khê ùng ùng.
Quân đi lẫm liệt oai phong,
Giao trì cung khuyết, nhạc trống gần gần.
Cầm vương truyền gọi sứ thần,
30. Bách thanh đâu đã đến gần long xa.
Cầm vương chỉ dụ truyền ra,
Sứ thần khi ấy chúc hà khoan thai.
Lệnh truyền chưa kịp dứt lời,
Ầm ầm đã thấy muôn loài hoa binh.
Chiêng hồi, trống giục liên thanh,
Hoa vương truyền gọi đích danh sứ thần.
Dặn rằng: "Ta phải mau chân,
Để ta chúc thọ trước dân ngoan cảm".
Tớ thấy một mực đồng tâm,
40. Giao trì thẳng nẻo xăm xăm tới gần.
Thấy người thị phú khinh bần,
Cầm vương vội phái sứ thần ra ngay:
"Ngăn Hoa vương đóng lại đây,
Cùng vào bái chúc, lễ này mới công".
Bách thanh thiện kiếm, thần phong,
Tài biện bác cũng một lòng Tô, Trương.
Tìm Mẫu đơn kể mọi đường,
Rằng: "Vua ta thực rõ ràng anh quân.
Đã hay có nghĩa, có nhân,
50. Lại gồm trí, tín, mưu phân vẹn mưu.
Vả xưa nay tính khác người,
Trí cao hơn cả muôn loài quần sinh.
Tung hoành ở chốn vân trình,
Muôn loài sinh động, cũng đành dưới ta.
Đến đây không muốn khoe ra,
Còn nhiều tài tử cùng là văn nhân.
Hễ ai đức thịnh thời hơn,
Còn như phú quý phù vân kể gì!
Cứ trong điều ấy mà suy,
60. Vua ta hẳn được trước đi vào mừng".
Dương hoa lên tiếng nói rằng:

"Khôn ngoan cũng ở núi rừng một phương!
Sao bằng ta ở Lạc dương,
Lầu Tần, vườn Hán vẽ vang một nhà.
Vườn Kim cốc cũng có ta,
Gặp xuân đầm ấm rườm rà tử vi,
Hương xông sực nức mọi bề,
Nhìn xem thế giới khác gì cấm la.
Bấy lâu nức tiếng danh gia,
70. So bề phú quý, vua ta hơn người."
Bách thanh nghe nói, cả cười.
Rằng: "Đừng hờn của, khinh đời làm chi!
Nước ta văn vật thiếu gì,
Kìa như Khổng tước văn nghi ai bằng;
So tài mẫn tiệp nói năng,
Lục y sứ giả và chàng Thăng ca.
Bạch hạc có chí cao xa,
Hải âu tình tính thực là tự do.
Kìa như kẻ khéo toan lo,
80. Có anh Hoàng điều ở gò ung dung.
Anh Hồng, anh Hộc lạ lùng,
Cao cường thủ đoạn bay tung ngang trời.
Đại bàng chí cả tuyệt vời,
Đường mây vùng vẫy bên trời bay cao;
Phượng sồ danh giá biết bao,
Hưng dương, Trần bảo ai nào dám đương.
Thơ ngâm riu rít Oanh vàng,
Véo von rầm rĩ lại càng thêm thay.
Bát âm điệu mới rất hay,
90. Họa mi nổi tiếng xưa nay đã nhiều.
Đẹp duyên cầm sắt kính yêu,
Uyên ương phu phụ dập diu đoan viên.
Dốc tình bằng hữu chu tuyền,
Nghĩa Hồng nhận vẫn còn truyền xưa nay.
Nghìn thu nức tiếng khen hay,
Quạ là hiếu điều ngày ngày phụng thân.
Biết bao tài tử, giai nhân,
Thật là xuất loại, siêu quần chẳng ngoa!
Tiếng lành dậy khắp gần xa,
100. Trăm phần, người há được vài phần chẳng?"

Vẹt kia lấp bắp học khôn,
Quanh năm vẹt vẹt, nào còn biết chi.
Đường dài nói mãi làm chi,
Chẳng qua là giống ngu si lạ đời.
Anh nào nhan sắc tốt tươi,
Tham ăn, người bắt đem nuôi ở lồng.
Anh nào phì nộn tư phong,
Chỉ làm tôi miệng, phiền lòng mà thôi".
Người cậy đức, kẻ khoe tài,
210. Đôi bên to tiếng như trời nổi giông.

Tiếng vang động đến tiên cung,
Tây vương mẫu phái Kim đồng bước ra.
Tức truyền thánh chỉ dạy qua:
"Thôi đừng cãi lẽ, người ta chê cười.
Kể như đức tính hơn người,
Phượng hoàng được nhất, sau thời Mẫu đơn.
Nhưng mà phú quý là hơn,
Phượng hoàng phải kém Mẫu đơn rành rành.
Thử xem thế thái nhân tình,
220. Nhiều tiền vẫn được hiển danh với đời.
Ưu nhân, chuộng nghĩa mấy người,
Ít tiền, dẫu đến vua tôi cũng thường,
Cha con trong đạo gia đường,
Ít tiền cũng chẳng ra tuồng thân yêu.
Anh em họ mạc dập dìu,
Ít tiền thì cũng ra chiều buồn tênh.
Sắt cầm phu phụ duyên lành,
Ít tiền thì cũng ra tình thờ ơ.
Bạn chơi bất cứ thân sơ,
230. Ít tiền thì chẳng bao giờ được thân.
Thói quen tiêm nhiễm dần dần,
Thành ra ác tập khó phần băng tiêu.
Ngẫm xem trong bấy nhiêu điều,
Ai ai cũng chuộng tiền nhiều là hơn.
Thôi đừng suy tị phàn nàn,
Phượng hoàng phải kém Mẫu đơn hẳn rồi".
Tổ vương nghe vắng bên tai,
Canh khuya than thở rằng thời đức suy.
Thanh nhàn xem tích truyện kỳ,
240. Đặt làm quốc ngữ ngâm khi ngày dài.
Nôm na xin bạn đừng cười,
Gọi là chấp chảnh vài lời cho vui.

HẾT.